

Ewangelia życia w charytatywnej misji Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia wczoraj i dziś

*The Gospel of Life in Charitable Mission of the Florentine
Archconfraternity of Mercy yesterday and today*

Maciej Olczyk

Wydział Teologiczny,

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Polska

<https://orcid.org/0000-0002-3122-8230>

Abstract: The Florentine Archconfraternity of Charity (Misericordia di Firenze) is a centuries-old charitable organization whose origins date back to the Middle Ages. Today, it combines many forms of care and assistance activities for the benefit of human life. The purpose of this article is to show how the brotherhood implements the postulate of the encyclical *Evangelium vitae* to care for every human life at all stages. Using source analysis, the author presents how, over several centuries, volunteers inspired by the Gospel and philanthropy have cared for the lives and health of children and adults, rescued accident victims, accompanied the sick, supported the poor, and helped the elderly. The overview of charitable activities presented in the article demonstrates great commitment to saving and caring for human life, often with sacrifice and risk, as in times of past epidemics and the recent SARS-CoV-2 pandemic. In accordance with centuries-old tradition, many volunteers wished to remain anonymous witnesses and servants of the Gospel of life, carrying out their mission discreetly and quietly.

Keywords: charity work; *Evangelium vitae*; Florentine Archconfraternity of Mercy; care for life; volunteering

Abstrakt: Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia (Misericordia di Firenze) to wielowiekowa organizacja charytatywna, której początki sięgają średniowiecza. Współcześnie łączy wiele form aktywności opiekuńczo-pomocowej na rzecz ludzkiego życia. Celem artykułu jest ukazanie, w jaki sposób bractwo realizuje postulat Encykliki *Evangelium vitae*, aby otaczać troską każde życie ludzkie na wszystkich jego etapach. Stosując metodę

analizy źródeł autor prezentuje, jak na przestrzeni kilku stuleci wolontariusze, inspirowani Ewangelią i filantropią, otaczają opieką życie i zdrowie dzieci oraz dorosłych, ratują ofiary wypadków, towarzyszą chorym, wspierają ubogich, niosą pomoc seniorom. Nakreślona panorama działań charytatywnych jest dowodem wielkiego zaangażowania na rzecz ratowania i pielęgnowania ludzkiego życia, nierzadko z poświęceniem i podejmowanym ryzykiem, jak w okresach dawnych epidemii i podczas ostatniej pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Zgodnie z wielowiekową tradycją liczni wolontariusze pragną pozostać anonimowymi świadkami i sługami *Ewangelii życia*, którzy spełniają swą misję dyskretnie i bez rozgłosu.

Słowa kluczowe: działalność charytatywna; *Evangelium vitae*; Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia; troska o życie; wolontariat

Ewangelia życia – tytułowe wyrażenie, rozpoczynające encyklikę poświęconą wartości życia ludzkiego, posiada głęboką treść znaczeniową. Na samym początku dokumentu Jan Paweł II wyjaśnia, że Ewangelia – *dobra nowina* przyniesiona przez Jezusa Chrystusa w pierwszym rzędzie dotyczy życia. Ewangelia jest o życiu. To ona odsłania ostatecznie całą głębię zawartą w słowie *życie*: jego Boskie źródło, tajemniczą więź stworzeń ze Stwórcą, aż po wyjątkowy udział człowieka w życiu Bożym. Pełnia życia ludzkiego, o której mówi Ewangelia, polega na „komunii z Ojcem, do której każdy człowiek zostaje bez żadnych zasług powołany w Synu za sprawą Ducha Uświęciela” (Jan Paweł II 1995, 1). Ten nadprzyrodzony *cel ludzkiej egzystencji* nadaje sens i znaczenie wszystkim wymiarom i etapom życia człowieka. Co więcej, ukazuje zamierzony przez Boga związek życia z miłością: miłość daje życie, stąd życie należy miłować.

Nadprzyrodzone powołanie człowieka świadczy o jego godności i potwierdza wartość życia ludzkiego – również na jego doczesnym etapie (por. Jan Paweł II 1995, 2). Wszystko to funduje odpowiedni etos z konkretnymi zobowiązaniami moralnymi chroniącymi życie ludzkie we wszystkich fazach jego rozwoju¹. I choć encyklika z konieczności omawia liczne zagrożenia ludzkiego życia, to jednak zdecydowana większość jej akapitów jest *dobrą nowiną*

¹ Encyklika *Evangelium vitae* w następujący sposób ujmuje te zobowiązania moralne, nazywając je *konsekwencjami* Ewangelii życia: „życie ludzkie, jako cenny dar Boży, jest święte i nienaruszalne, co oznacza w szczególności, że absolutnie niedopuszczalne jest przerywanie ciąży i eutanazja; życia ludzkiego nie tylko nie wolno zabijać, ale trzeba je chronić, otaczając je troskliwą opieką; życie znajduje swój sens, gdy daje się i otrzymuje miłość, z której rodzi się pełna prawda o ludzkiej płciowości i prokreacji; ta miłość nadaje sens także cierpieniu i śmierci, a choć pozostają one okryte tajemnicą, mogą się stać wydarzeniami zbawczymi; szacunek dla życia wymaga, aby nauka i technika były zawsze podporządkowane człowiekowi i jego integralnemu rozwojowi; całe społeczeństwo powinno szanować, chronić i umacniać godność każdej osoby ludzkiej, w każdej chwili i stanie jej życia (Jan Paweł II 1995, 81).

motywującą do wszechstronnej troski o życie każdego człowieka, zwłaszcza bezbronnego, najsłabszego, potrzebującego pomocy. Duch ewangelicznej miłości każe widzieć w każdym bliźnim „osobę, którą Bóg powierzył naszej odpowiedzialności” (Jan Paweł II 1995, 87).

Taka optyka, zauważa papież, leży u początków chrześcijańskich dzieł charytatywnych. Stanowią one konkretny, wspólnotowy wyraz służby życiu. Encyklika mówi o nich jako o dziełach godnych podziwu i znakach żywego poczucia odpowiedzialności (por. Jan Paweł II 1995, 87). Jedną z najstarszych tego typu organizacji, szczycącą się nieprzerwaną działalnością dobroczynną od XIII wieku, jest Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia². Ta znana i ceniona we Florencji oraz w całej Italii organizacja charytatywna została założona przez średniowiecznego inkwizytora, dominikanina, Piotra z Werony w 1244 roku. W ciągu minionych stuleci archikonfraternia doświadczała licznych przeobrażeń i przeciwności. Zachowała jednak własną tożsamość i pielęgnuje swoją misję do dziś (por. Olczyk 2012, 83–153). Jan Paweł II, podczas wizyty apostołskiej we Florencji w 1986 roku, wymienia ją jako jedną z najstarszych i nieprzerwanie działających organizacji opartych na zasadach wolontariatu, rozciągającą opiekę nad sierotami, osobami chorymi i umierającymi, ofiarami zarazy i wojen (por. Jan Paweł II 1986, 3). Dała ona początek włoskiemu ruchowi pomocowo-opiekuńczemu skupionemu współcześnie w strukturach konfederacji *Misericordie d'Italia*³, funkcjonującej prężnie w całej Toskanii, jak również i w innych regionach Włoch.

W niniejszym artykule zaprezentujemy, jak w przeszłości i współcześnie realizowała się misja troski o życie bliźniego w ramach struktur archikonfraterni. Celem podjętej refleksji jest odpowiedź na pytanie, w jaki sposób prezentowana organizacja charytatywna wciela w życie postulat wyrażony w Encyklice *Evangelium vitae*, aby objąć opieką każde ludzkie życie na wszystkich jego etapach (por. Jan Paweł II 1995, 87). Analiza ta pozwoli ukazać konkretne wyrazy inspirowanej Ewangelią służby ludzkiemu życiu, stanowiące czytelny przykład wiary działającej przez miłość (por. Ga 5,6). Wielowiekowa działalność florenckiego bractwa jest imponującym świadectwem dobrowolnego zaangażowania się tysięcy osób, których połączyła aktywna postawa na rzecz budowania cywilizacji życia.

² Pełna nazwa: Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze (Czcigodna Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia). W artykule nazywamy ją w skrócie: Misericordia di Firenze lub Misericordia, archikonfraternia, bractwo.

³ Pełna nazwa: Confederazione Nazionale delle Misericordie d'Italia. Konfederacja zrzesza dziś ponad 700 bractw, do których należy 670 000 członków, z czego ponad 100 000 zajmuje się stale działalnością charytatywną, inspirowaną wartościami ewangelicznymi. Por. <https://www.misericordie.it/> [dostęp: 01.02.2025].

I. W duchu Ewangelii „zatroszczyć się o całe życie i o życie wszystkich” (EV 87)

Wyżej wyartykułowane wezwanie, zawarte w Encyklice *Evangelium vitae*, podkreśla konieczność całościowego ujęcia troski o życie ludzkie. Postulat ten jest o tyle istotny, że zadaje kłam nieprawdziwym opiniom, jakoby – dla przykładu – katolicka troska o życie koncentrowała się bardziej na nienarodzonych dzieciach, aniżeli na ich matkach albo skupiała się jedynie na problemach aborcji i prokreacji (por. Desperak 2010, 106). Jan Paweł II stwierdza, że „*posługa miłości wobec życia powinna obejmować wszystko i wszystkich*: nie może tolerować jednostronności ani dyskryminacji, ponieważ życie ludzkie jest święte i nienaruszalne w każdej swojej fazie i kondycji; jest ono dobrem niepodzielnym” (Jan Paweł II 1995, 87).

Postulowana troska o życie ludzkie ma zatem dotyczyć każdego z jego etapów, a odpowiedzialność za życie i zdrowie rozciąga się na wszystkich ludzi. Zdaniem papieża nikt nie jest z niej wyłączony. Ponieważ życie ludzkie jest dobrem osobowym, wszystkich dotyczy obowiązek jego chronienia i traktowania z szacunkiem (por. Jan Paweł II 1995, 91). Odpowiedzialność powyższa rozkłada się tak na społeczność kościelną, jak i cywilną, na poszczególne osoby, jak i wspólnoty, na organizacje międzynarodowe i stowarzyszenia.

Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia łączy razem wielość form aktywności na rzecz ludzkiego życia, jak również jednoczy liczne podmioty zaangażowane w tę służbę. Zasadniczo jest stowarzyszeniem świeckim, ale funkcjonującym na zasadach wolontariatu inspirowanego Ewangelią i wartościami chrześcijańskimi (Basetti Sani 2018, 25). Zbliża do siebie struktury kościelne i cywilne, które razem pracują dla wspólnego dobra. Jest organizacją pożytku publicznego zakorzenioną w tradycji religijnych bractw dobroczynnych (Olczyk 2012, 155–172). Skupia w swoich szeregach ludzi dobrowolnie gotowych nieść pomoc innym, ofiarujących bezinteresownie swój czas, umiejętności i siły. Obok wolontariuszy Misericordia zatrudnia także profesjonalistów, gwarantujących fachową pomoc medyczną, psychologiczną, edukacyjną i prawną. Jakkolwiek udział tych ostatnich w całokształcie działalności struktury opiekuńczo-pomocowej jest bardzo ważny, to jednak wielokierunkowa działalność charytatywna opiera się od samego początku istnienia bractwa na dobrowolnym zaangażowaniu potężnej rzeszy wolontariuszy. Oni właśnie otaczają troską życie i zdrowie na wszystkich jego etapach i w różnych momentach zagrożeń: od transportu medycznego noworodków czy ofiar wypadków, przez opiekę przy chorych i starszych, pomoc żywnościową dla ubogich, aż po towarzyszenie zmarłym w ich ostatniej drodze.

Znaczenie wolontariatu, włączającego się w służbę życiu, zostało wyraźnie docenione w Encyklice *Evangelium vitae*. Papież traktuje wolontariat jako drogę

dawania chrześcijańskiego świadectwa i potwierdzenie udziału w królewskiej misji Chrystusa. Uczestnictwo to wyraża się w postawach obrony i promocji ludzkiego życia motywowanych ewangeliczną miłością (por. Jan Paweł II 1995, 87). Zauważa, że osoby zaangażowane w dobrowolną pomoc innym wnoszą „cenny wkład w służbę życiu, gdy potrafią połączyć kwalifikacje zawodowe z wielkoduszną i bezinteresowną miłością. *Ewangelia życia* przynagla je, aby postawę zwykłej filantropii wynosiły na wyżyny miłości Chrystusa” (Jan Paweł II 1995, 90). Może to dokonywać się w różnych sektorach ich aktywności, poprzez rozwój wrażliwości na godność osoby i wytrwałe niesienie pomocy każdemu, kto znajdzie się w potrzebie.

Podobnie postrzegają swą misję wierzący wolontariusze Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia. Andrea Ceccherini, wieloletni jej administrator (*il Provveditore*), zaznaczył w jednym z rocznych sprawozdań, że wielowiekowa działalność charytatywna bractwa nawiązuje do „prawdziwego znaczenia miłości, która jest oddaniem chwały Bogu poprzez niesienie w sposób wolny i bezinteresowny codziennej pomocy najsłabszym i potrzebującym. (...) Nasza misja wypływa z ewangelicznych inspiracji: drogowskazem dla codziennej posługi jest przypowieść o dobrym Samarytaninie, ilustrującym hojną, spontaniczną i bezinteresowną miłość chrześcijańską. Szymon z Cyreny uczy nas podjąć krzyż, aby ulżyć innym w cierpieniu, Chrystus Król utożsamia się z beneficjentami naszego działania. Oto treści, z którymi każdy z nas powinien skonfrontować swoją obecność i posługę w archikonfraterni” (Ceccherini 2010, 23).

Etos działań opiekuńczo-pomocowych florenckich wolontariuszy jest wyraźnie osadzony na fundamentach wiary chrześcijańskiej, a posługa bliźniemu nie wyklucza nikogo, kto znalazł się w potrzebie. Potwierdzają to najnowsze statuty archikonfraterni, obowiązujące od 3 kwietnia 2024 roku. W sprawozdaniu rocznym administrator bractwa, Bernardo Basetti Sani Vettori, podkreślił, że *Misericordia* pragnie zaofiarować każdemu potrzebującemu nie tylko wyspecjalizowaną pomoc, lecz także, a może przede wszystkim, czynić to z miłością, wsparciem moralnym i duchową bliskością, by zgodnie z pryncypiami inspirującymi tę działalność, widzieć w centrum zawsze osobę, a nie jedynie jej specyficzną potrzebę w danym momencie (por. Basetti Sani Vettori 2024, 24). W słowach tych wyraźnie wybrzmiewa echo *totalności* postulowanej przez Jana Pawła II w *Evangelium vitae* w odniesieniu do integralnej troski o życie ludzkie na wszystkich jego etapach. Ma to być troska o całą osobę, o jej życie we wszystkich jego wymiarach i we wszystkich jego fazach. Ma to być także troska nie wykluczająca nikogo i każdego traktująca w równy sposób, nikomu nie odmawiając zarówno otrzymania pomocy, jak i włączenia się w jej dawanie.

Na ten ostatni aspekt, mówiący o niewykluczaniu kogokolwiek z zakresu działań pomocowo-opiekuńczych służących życiu ludzkiemu, wyraźnie zwraca się uwagę w pierwszym punkcie najnowszych statutów archikonfraterni.

Zatroszczyć się o życie wszystkich w myśl regulaminu bractwa oznacza w praktyce „towarzystwo bliźniemu w każdej potrzebie, bez czynienia jakichkolwiek różnic, niosąc mu pomoc zorientowaną ostatecznie na realizację celów o charakterze obywatelskim, solidarnościowym lub użyteczności społecznej, w których każdy Brat i każda Siostra może znaleźć miejsce w oparciu o własne głębokie przekonanie i wizję życia” (Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze 2024, 1). Widzimy, że tekst w dwojaki sposób reguluje problematykę otwartości na każdego, odnosząc ją zarówno do adresatów pomocy charytatywnej, jak i do samych wolontariuszy. Choć najnowszy statut potwierdził katolickie pryncypia wyznaczające tożsamość archikonfraterni, zgodnie z panującymi współcześnie trendami pluralizmu kulturowego Misericordia nie wyklucza różnorodnych inspiracji humanitarnych. Spojrzenie takie jest zresztą zbieżne z wielowiekową tradycją charytatywnej działalności rozwijanej we Florencji. Podejmowano ją zarówno z pobudek wynikających wprost z wiary chrześcijańskiej, jak i z motywów świeckiej filantropii.

Florencja, uznana za kolebkę europejskiego humanizmu, ukazuje możliwości pięknej i owocnej harmonii między tym, co boskie i tym, co ludzkie. Zwrócił na ten fakt uwagę papież Franciszek, gdy podczas wizyty apostolskiej w stolicy Toskanii w 2015 roku wyraził uznanie dla licznych dzieł charytatywnych tego miasta. Warto w tym miejscu powrócić do słów ojca świętego, które w chrystologicznym świetle pozwalają jeszcze lepiej zrozumieć wezwanie do troski o życie każdego człowieka i na każdym jego etapie. Nie bez przyczyny florencki humanizm przybrał oblicze *miłości-caritas* kierowanej do wszystkich potrzebujących, odsłaniając w ten sposób rąbek misterium komunii między Bogiem i człowiekiem. Zdaniem Franciszka „w rzeczywistości komunizm między Bogiem i człowiekiem, zrealizowana w pełni w Jezusie, jest naszym celem, punktem dojścia historii ludzkości według planu Ojca. Jest szczęściem spotkania naszej słabości z Jego wielkością, naszej małości z Jego miłosierdziem, jest błogosławieństwem, które wypełni wszystkie nasze ograniczenia. Ale ten cel to nie tylko horyzont, który oświeca naszą drogę, ale to jest to, co przyciąga nas swoją delikatną siłą; tego właśnie zaczynamy tutaj oczekiwać i doświadczać, i budujemy to dzień po dniu, korzystając z każdej dobrej rzeczy, którą siejemy wokół siebie. Są to nasiona, które przyczyniają się do stworzenia nowej, odnowionej ludzkości, w której nikt nie jest pozostawiony na uboczu ani odrzucony; gdzie ten, który służy, jest największy; gdzie małuczcy i biedni są mile widziani i wspierani” (Francesco 2015).

Słowa papieża Franciszka, wypowiedziane we Florencji, trafnie oddają zamysł Encykliki *Evangelium vitae*, by żaden człowiek nigdy nie był pozbawiony opieki i pomocy, gdyż każde życie ludzkie jest święte, na wszystkich jego etapach, niezależnie od kondycji i okoliczności. Wypowiedź ojca świętego dobrze oddaje też istotę wielowiekowej misji Florenckiej Archikonfraterni

Miłosierdzia, która przez 780 lat służy życiu i zdrowiu każdego potrzebującego, bez względu na jego status społeczny czy ekonomiczny.

2. Misericordia – wielowymiarowa służba ludzkiemu życiu i zdrowiu

Obecne w nazwie florenckiej archikonfraterni słowo *misericordia* – *miłosierdzie* jednoznacznie określa jej misję: motywowane bezwarunkową miłością pochylenie się nad każdym człowiekiem w potrzebie. Współcześni wolontariusze florenckiego bractwa wyznają, że ich aktywność nie jest jedynie filantropijną dobroczynnością, lecz świadectwem miłości płynącej z wiary (por. Moschella 2024, 23). Na przestrzeni blisko 800 lat funkcjonowania konfraterni, wypracowała ona różne formy niesienia pomocy bliźniemu, ratujące życie i zapewniające wszechstronną nad nim opiekę. Przyjrzymy się im teraz nieco bliżej, co pozwoli zapoznać się z szerokim wachlarzem działań opiekuńczo-pomocowych, jakie podejmują wolontariusze i pracownicy zrzeszeni w tej charytatywnej organizacji.

Jak wspomnieliśmy wcześniej, początki Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia sięgają XIII wieku. Najstarsze dokumenty archiwalne wskazują, że podstawowymi zadaniami bractwa w tamtych czasach była opieka nad sierotami, pomoc biednym, wykup niewolników i grzebanie zmarłych. Z biegiem lat bractwo wyspecjalizowało się w opiece nad chorymi, zwłaszcza w transporcie sanitarnym, a także w organizowaniu godnych pochówków ofiar śmiertelnych epidemii. Kolejne stulecia i nowe wyzwania inspirowały do poszerzania oferty pomocowej w kierunku obrony cywilnej, opieki senioralnej, banku żywności, poradnictwa psychologicznego czy ekonomicznego. Statuty konfraterni z różnych epok potwierdzają, że mimo zmieniających się czasów i przybywających zadań, aktywność wolontariuszy bazowała i wciąż nawiązuje do motywacji ewangelicznej, która zawsze stanowiła dla ochotników bractwa inspirację do wszelkich działań opiekuńczo-pomocowych.

Najbardziej rozpoznawanym dziś obszarem działalności Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia jest transport medyczny i socjalny. Turystów spacerujących wzdłuż katedry florenckiej, od strony dzwonnicy Giotto, intryguje widok zaparkowanych przed siedzibą archikonfraterni ambulansów z napisem *Misericordia di Firenze*. Działalność ta sięga niszczycielskich epidemii z okresu średniowiecza i renesansu, gdy bractwo zajmowało się przenoszeniem chorych do specjalistycznych lazaretów i grzebaniem zmarłych. Transport zarażonych był traktowany jako niezwykle ważne zadanie, ukierunkowane nie tylko na chorych, którzy potrzebowali opieki, lecz także na pozostałych mieszkańców, których chroniono przed zarażeniem dżumą lub inną zakaźną chorobą. Ochotnicy

przenoszący chorych wykazywali się wielkim poświęceniem – ratując innych, ryzykowali własnym życiem. Do tego tematu wrócimy jeszcze w ostatniej części artykułu.

Prawdopodobnie na samym początku pacjentów transportowano w wielkich wiklinowych koszach, zawieszonych na plecach, od końca XV wieku służyły do tego nosze, a później zamykana lektyka (por. Affolter 2017, 19–32). Od 1903 roku funkcjonował w archikonfraterni dwukołowy wóz do transportowania chorych lub rannych. Był on ciągnięty i kierowany przez jednego z wolontariuszy, a kilku innych pomagało mu, pchając wóz na jego końcu (por. Nanni 2017, 35). Pierwszy zmotoryzowany ambulans pojawił się w 1911 roku (por. Peruzzi 2025, 30), a w 1975 powołano do istnienia eskadrę motocyklową, której zadaniem było nie tyle przewożenie chorych, co szybkie dotarcie do rannych z pierwszą pomocą, zanim przybyła na miejsce wypadku karetka. Współczesne ambulanse archikonfraterni są profesjonalnie wyposażone i służą do ratowania życia i zdrowia, a także do transportu socjalnego dla seniorów i osób z niepełnosprawnością. Do dyspozycji jest także specjalny pojazd służący do przewozu noworodków. O skali aktywności w sektorze transportu medycznego świadczą następujące dane: w roku 2023 podjęto 34 479 interwencji, z czego 11 674 w nagłych wypadkach. Sekcja obrony cywilnej, wyposażona w karetki i pojazdy specjalne interweniowała 73 razy, ratując życie i zdrowie m.in. podczas powodzi (por. Basetti Sani Vettori 2024, 24). Transport sanitarny i socjalny to wymagający, ale i dający wiele satysfakcji, wymiar niesienia pomocy i głoszenia w ten sposób *Evangelii życia*.

Wraz z pojawiającymi się nowymi wyzwaniami i możliwościami florencka archikonfraternia zaczęła prowadzić własne przychodnie lekarskie i ośrodki opiekuńczo-terapeutyczne. Pierwsze ambulatorium powstało w 1927 roku. Miało zapewnić pomoc medyczną najbiedniejszym mieszkańcom miasta oraz członkom bractwa i ich dzieciom. Większość porad lekarskich była i jest udzielana darmowo lub za symboliczną opłatą, gdyż są one traktowane jako dzieła miłosierdzia (por. Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze 2013, 5). Aktualnie cztery przychodnie, należące do bractwa, zapewniają pomoc lekarzy specjalistów z różnych dziedzin: pediatrii, ortopedii, psychiatrii, urologii, okulistyki i wielu innych. Regulaminy precyzyjnie określają, komu i w jakim zakresie przysługują świadczenia darmowe, a kto może skorzystać z przychodni odpłatnie. W pierwszej dekadzie XXI wieku władze archikonfraterni powołały do istnienia ośrodki specjalizujące się w pomocy osobom z upośledzeniami umysłowymi i problemami psychiatrycznymi (*Villa Alessandro*, *Villa Valentina*). Działają one na zasadach tzw. przedsiębiorstw socjalnych zarządzanych przez Fundację św. Sebastiana związaną z archikonfraternią. Domy te są czytelnym świadectwem, że każde życie ludzkie ma swoją godność i jest wartościowe, pomimo doświadczenia niepełnosprawności.

Innym charakterystycznym dla Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia obszarem służby życiu jest domowa opieka nad osobami chorymi i starszymi (por. Olczyk, 2020–2022, 86–92). Wiele z nich to osoby osamotnione, nieposiadające w pobliżu rodziny czy znajomych. Nieocenioną pomoc znajdują zatem ze strony odwiedzających ich wolontariuszy, których zadaniem jest przygotowanie posiłku, podanie leków, pomoc w ubraniu się, zmiana pościeli, towarzyszenie w rozmowie. Bliskość drugiej osoby dodaje chorym otuchy i podnosi na duchu. Obecność przy chorych w ich mieszkaniach ma wielowiekową tradycję i uzyskała specjalną nazwę: *mutature*. Nawiązuje ona do jednej z czynności wykonywanych przy podopiecznych, a mianowicie do zmiany (wł. *mutare*) pościeli lub bielizny. Określenie to z biegiem czasu zaczęło obejmować różne czynności pielęgnacyjne. Inne słowo – *nottate* – opisuje drugi ważny wymiar opieki domowej, czyli czuwanie nocne (wł. *notte*) przy osobach schorowanych lub starszych. Opublikowane sprawozdanie z roku 2023 informuje, że domową opiekę przy chorych wolontariusze podejmowali 770 razy. Odnotowano także 90 interwencji *telesoccorso* (tzw. opaska życia) w odpowiedzi na nagłe zgłoszenie potrzeby pomocy przez elektroniczny system powiadamiania (por. Basetti Sani Vettori 2024, 24).

Archikonfraternia otacza również troską życie osób starszych i samotnych w należących do bractwa domach seniora. W nowoczesnych społeczeństwach ludzie w podeszłym wieku bywają spychani na margines. Zdarza się, że sami seniorzy czują się nikomu niepotrzebni, a swój los odczytują jako balast obciążający także innych. Tymczasem integralne podejście do ludzkiego życia, zachowującego wartość na wszystkich swoich etapach, nakazuje otoczyć je troską i szacunkiem także w jego końcowej fazie. W duchu *Ewangelii życia* Florencka Archikonfraternia Miłosierdzia otacza zatem opieką seniorów wymagających całodobowej opieki (*Villa Laura*) oraz prowadzi dom pobytu dla osób starszych bez poważniejszych dolegliwości zdrowotnych (*Il Bobolino*). Ta ostatnia rezydencja może pomieścić blisko 120 osób czy to na pobyt stały, czy też dzienny, w pokojach dwu- lub jednoosobowych. Opiekę we wspomnianych domach sprawuje zarówno wykwalifikowany personel, jak i wolontariusze aktywizujący seniorów lub pomagający im w codziennych czynnościach.

Dom seniora *Il Bobolino* posiada, prócz pokoiów i wspólnej jadalni, salę do ćwiczeń fizycznych, oferuje możliwość relaksu w parku oraz różne aktywności stymulujące, takie jak szkoła tańca czy śpiew w chórze. Do dyspozycji seniorów jest biblioteka oraz kaplica. Animatorzy organizują wyjazdy i piesze wędrowki. Istnieje możliwość zaangażowania się w grupę teatralną przygotowującą różne przedstawienia. Bardzo ważnym typem aktywności są zajęcia pobudzające myślenie i ćwiczenie pamięci, w których seniorzy uczestniczą pod opieką animatorów (por. Nanni 2018, 37).

Sprawności manualne podtrzymywane są przez różnego rodzaju ćwiczenia i zajęcia plastyczne. Wśród aktywizacji, proponowanej seniorom, jest np. przygotowywanie własnoręcznie wykonanych upominków, pakowanie ich i przyozdabianie, co daje wiele radości z tworzenia oraz satysfakcję płynącą z faktu, że mogą ofiarować bliskim coś zrobionego osobiście (por. Nanni 2016, 37). Ciekawym pomysłem, ożywiającym codzienność seniorów, jest projekt Eleos, w ramach którego osoby starsze spotykają się z odwiedzającymi ich dziećmi w wieku szkolnym i studentami. Spotkania te dają okazję do międzypokoleniowego dialogu, starsi uczą się od młodzieży np. korzystania z nowych technologii komunikacyjnych, a młodzież ma szansę zetknąć się z historiami sprzed lat opowiadanymi przez seniorów. Niekiedy seniorzy przygotowują dla dzieci przedstawienia teatralne, co obydwu stronom przysparza wiele radości (por. Nanni 2017, 37). Bywa, że w odwiedziny przybywają studenci zagraniczni, ubogacając międzypokoleniowe spotkanie różnorodnością kulturową i dając osobom starszym możliwość poznania bez wychodzenia z domu innych krajów, ich zwyczajów, religii czy kulinariów (por. Nanni 2015, 37). Nowością ostatnich lat jest pojawienie się w ofercie domu seniora zajęć dogoterapii. Pod opieką instruktorów osoby chętne mogą skorzystać z sesji, podczas których uczą się budować terapeutyczne relacje z wyszkolonymi psami (por. Nanni 2021², 34–35).

Innym ważnym wymiarem troski o życie ludzkie jest uwaga Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia skierowana ku najmłodszym. Nieobcy jest jej los biednych dzieci, zarówno tych z najbliższego otoczenia, jak i z odległych krajów. Projekt o nazwie *Sacravita* (święte życie), zapoczątkowany w roku jubileuszowym 2000, ma na celu – jak definiuje jego motto – *Zapewnić przyszłość i dach nad głową najbiedniejszym dzieciom świata*⁴. Pozyskiwanie środków finansowych na realizację zaplanowanych przedsięwzięć, dokonuje się dzięki pomocy indywidualnych sponsorów, prowadzonym przez wolontariuszy targom charytatywnym oraz internetowej sprzedaży ofiarowanych przedmiotów. W ramach projektu *Sacravita* organizowany jest co roku Międzynarodowy Konkurs Poetycki, konkurs fotograficzny, kolacje tematyczne oraz inne wydarzenia kulturalne, za pośrednictwem których zdobywane są fundusze na działalność dobroczynną, ukierunkowaną na najmłodszych (por. Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze 2011, 56–57). Przez 25 lat funkcjonowania projektu wolontariuszom bractwa udało się pomóc dzieciom cierpiącym fizycznie i psychicznie po wybuchu w czarnobylskiej elektrowni atomowej, zbudować centrum medyczne w Kinszasie (Demokratyczna Republika Konga) służące matkom i dzieciom potrzebującym opieki zdrowotnej, a w ostatnich

⁴ Por. oficjalny portal internetowy: Misericordia di Firenze, *Attività Sacravita*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/Sacravita>.

latach środki materialne przeznaczono na pomoc ubogim rodzinom z Florencji, których nie stać na leczenie poważnych chorób swoich dzieci. Wszystkie te inicjatywy, podejmowane przez florencką archikonfraternię, są wyraźnym dowodem wielowymiarowej troski o ludzkie życie, które niezależnie od okoliczności i fazy rozwoju zasługuje na opiekę i wsparcie.

Na zakończenie powyższej prezentacji należy wspomnieć, że nie są to jeszcze wszystkie kierunki działań dobroczynnych bractwa miłosierdzia, z których promieniuje *Ewangelia życia*. Uzupełnia je ruch honorowego krwiodawstwa *Fratres*, promujący na tej drodze cywilizację życia i miłości (por. Librenti i Lo Bue 1986, 27–29), a także inicjatywy banku żywnościowego, takie jak *Dwanaście kosztów* czy *Zaadoptuj rodzinę*, poprzez które pomoc żywnościowa trafia do najbiedniejszych mieszkańców Florencji (por. Marinai 2008, 42; Rogai 2009, 48). Ważną rolę pomocniczą w rozwoju stabilnego życia psychicznego i emocjonalnego odgrywa prowadzone przez archikonfraternię poradnictwo rodzinne⁵ i ekonomiczne⁶.

3. Służba życiu w dobie dawnych epidemii i podczas pandemii Covid-19

Na oddzielne omówienie zasługuje troska o życie ludzkie, jaką wykazali się wolontariusze i pracownicy Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia podczas historycznych epidemii i współczesnej pandemii, wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Aktywność ochotników bractwa, na różnych odcinkach służby bliźniemu doświadczonemu chorobą zakaźną, jest wyraźnym świadectwem potwierdzającym postulat zawarty w Encyklice *Evangelium vitae*, że należy chronić każde życie i na wszystkich jego etapach.

Ewangeliczną postawę troski o życie i zdrowie ludzkie we Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia ukształtowały w dużej mierze powracające do miasta epidemie (por. Niccolai 2002, 26–30). Najbardziej dotkliwe ataki dżumy odnotowano w latach: 1348, 1383, 1400, 1411, 1417, 1457. W 1348 roku przez 6 miesięcy wyginęła przeszło połowa mieszkańców Florencji (por. Niccolai 2005, 17), a w roku 1383 umierało dziennie około 400 osób (por. tamże). Tragiczny bilans przyniosła „czarna śmierć” szalejąca w latach 1523–1528, zabierając ze sobą blisko 50 000 ofiar (por. Torricelli 1975, 70). Po 100 latach epidemia powróciła do miasta w 1630 roku. W XIX wieku Florencję dotknęły zarazy

⁵ Por. oficjalny portal internetowy: Misericordia di Firenze, *Servizi alla famiglia*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/Consultorio>.

⁶ Por. oficjalny portal internetowy: Misericordia di Firenze, *Centro Ascolto Antiusura*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/CentroAscolto>.

tyfusu i cholery, zaś na początku XX wieku, jak wiele państw Europy, Włochy nawiedziła tzw. gorączka hiszpańska.

Historyczne dokumenty, przechowywane w archiwum archikonfraterni, zawierają opisy kolejnych odsłon różnych epidemii i podejmowanych działań w celu ich przezwyciężenia. Ochotnicy bractwa zasłynęli ofiarnością w służbie na rzecz ratowania życia i zdrowia bliźnich, opieką nad chorymi i ich transportem, a także pochówkami zmarłych, których nikt nie chciał grzebać z obawy przed zarazą. Często ryzykowali własnym życiem, gdy zabierali z domów osoby zakażone i otaczali je opieką.

XIV i XV wiek upłynęły we Florencji pod znakiem czarnej śmierci. Co kilka lat powracała ona do miasta, stanowiąc wielkie wyzwanie dla władz i obywateli. Ochotnicy bractwa zdobyli sobie ogromne uznanie lokalnej społeczności, gdyż coraz powszechniejsza stawała się wiedza o ich oddaniu i ofiarnej służbie dla ratowania życia bliźnich. Mimo ryzyka wpisanego w ich misję, nie brakowało chętnych, którzy zasilali szeregi bractwa, a tym samym dawali moralne wsparcie innym i budzili nadzieję. Heroiczne postawy miłosierdzia zostały dostrzeżone tak przez władze kościelne (por. Morini 1940, 73–76), jak i świeckie (por. Torricelli 1975, 62). Magistrat w uznaniu zasług archikonfraterni w okresie dżumy z lat 1495 i 1498 przyznał bractwu pieniężne wsparcie i zarządził na jego cele podatek od kar i mandatów.

Kolejne epidemie odbierające życie tysiącom ludzi, mobilizowały lekarzy i ochotników konfraterni do szukania sposobów ograniczania straszliwych skutków zarazy. Stopniowo zdobywano na jej temat coraz więcej wiedzy, a pomoc medyczna stawała się coraz bardziej wyspecjalizowana. W pierwszej połowie XVI wieku ustanowiono w bractwie funkcję medyka (por. tamże, 70). Jego zadaniem było stawianie diagnozy i wydawanie nakazów izolowania zarażonych. Miał on także leczyć członków stowarzyszenia w przypadku, gdyby któryś z nich zachorował. Konfraterni został przekazany w użytkowanie, wybudowany wcześniej szpital św. Sebastiana, a ta przekształciła go w specjalistyczny lazaret dla zadżumionych (por. tamże, 68). Bractwu zlecono zadanie obserwowania sytuacji epidemicznej miasta. Aby maksymalnie ograniczyć ryzyko rozprzestrzeniania się zarazy, należało izolować chorych, zabierając ich z domów do wyznaczonych szpitali. Zadaniem tym zajmowała się Misericordia.

Istotnym momentem w zmaganiu się z dżumą było zredagowanie pierwszego poradnika, poświęconego prewencji i leczeniu epidemii. Wydaną drukiem w 1522 roku niewielką książeczkę napisał medyk bractwa, Girolamo Buonagrazia (*Della prevenzione e cura del morbo*). Liczyła w sumie 35 stron i staraniem archikonfraterni wydrukowano ją w ilości 72 sztuk. Do dziś zachował się w archiwum archikonfraterni egzemplarz tego dziełka, mówiący bardzo wiele o sposobach postrzegania zarazy i metodach jej zapobiegania. Stanowi

konkretne świadectwo troski o zdrowie i życie, zarówno w wymiarze duchowym, jak i cielesnym (por. Lippi 2020, 6–7).

Początek XIX wieku we Florencji to ponownie niespokojny czas kolejnej epidemii. Tym razem, w 1816 roku, miasto nawiedziła zaraza tyfusu i trwała ona przez dwa lata (por. Niccolai 1977, 33). Nauczeni wcześniejszym doświadczeniem wolontariusze bractwa ponownie zaangażowali się w transport chorych z domów do lazaretów oraz w promocję zasad higieny i przeprowadzanie działań dezynfekcyjnych. Zostali także odpowiednio przygotowani do udzielania pierwszej pomocy i przeszkoleni w zakresie rozpoznawania symptomów śmierci (por. Torricelli 1975, 138).

W połowie XIX wieku we Florencji pojawiła się cholera. Przywędrowała ona z portowego miasta Livorno i z łatwością objęła liczne miasteczka i wsie Toskanii. Oczy mieszkańców miasta ponownie z nadzieją zwróciły się w stronę Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia, która nie szczędziła sił i środków do ratowania życia zarażonych. Celestino Bianchi podaje, że w szczycie zarazy 77 specjalnych grup ratunkowych zajmowało się transportem osób dotkniętych cholerą (por. Bianchi 1855, 54–55).

Druga dekada XX wieku i kończąca się I wojna światowa kojarzą się w Europie z jeszcze inną, nieznaną dotąd epidemią. Chodzi o zarazę tzw. gorączki hiszpańskiej, która w samej tylko Italii przyniosła śmierć około 600 000 osób. I tym razem Florentczyków nie zawiedli bracia miłosierdzia. W dokumentach archikonfraterni z października 1918 roku – gdy zaraza znacznie się nasiliła – zanotowano 1415 interwencji. Zdarzało się, że jednej doby oddziały ratunkowe podejmowały około 60 transportów medycznych (por. Torricelli 1975, 172). Od 1911 roku funkcjonował już zmotoryzowany ambulans.

Kolejne wielkie doświadczenie, związane z masowymi zakażeniami i zgonami, pojawiło się na całym świecie w XXI wieku. Śmiertelne żniwo zbierał zakaźny wirus SARS-CoV-2, wywołujący poważne choroby układu oddechowego. Jak dobrze pamiętamy, pandemia koronawirusa rozpoczęła się w 2019 roku w chińskim mieście Wuhan. Choroba zaczęła szybko rozprzestrzeniać się po całym świecie. Do Włoch dotarła w lutym 2020 roku. Pierwsze ogniska zlokalizowano w Lombardii i Veneto, a 25 lutego zarejestrowano pierwszy przypadek nowej choroby w Toskanii. Rozpoczął się czas dramatycznego wzrostu infekcji, przepełnionych szpitali oraz zgonów wywołanych tajemniczym wirusem. W marcu już całe Włochy dotknięte były budzącą grozą nową zarazą⁷.

⁷ Od początku pandemii do stycznia 2022 roku zarejestrowano we Włoszech 10 953 342 przypadki Covid-19. W tym okresie odnotowano 145334 zgony powiązane z zakażeniem wirusem SARS-CoV-2. Oficjalne dane włoskiego nadzoru sanitarnego znajdziemy m.in. w raporcie: Istituto Nazionale di Statistica, Istituto Superiore di Sanità. *Impatto dell'epidemia covid-19 sulla mortalità totale della popolazione residente. Anni 2020–2021 e gennaio 2022*. Dostęp: 05.12.2025. https://www.istat.it/it/files/2022/03/Report_ISS_ISTAT_2022_tab3.pdf.

Florencja, podobnie jak w czasach dawnych wielkich epidemii, mogła liczyć na odważną i ofiarną postawę wolontariuszy i pracowników archikonfraterni. Przystąpili oni do swoich zadań nie bez obaw i licznych pytań dotyczących nieznaney zarazy. Opracowano nowe procedury działania na czas pandemii. I choć nie zawsze wystarczało środków ochrony sanitarnej dla wszystkich wolontariuszy i pracowników, wielu z nich dedykowało godziny ciężkiej pracy dniem i nocą, by ratować zagrożone zdrowie i życie (por. Macri 2020, 33). Pomimo wprowadzanych obostrzeń sanitarnych i panującego wszędzie lęku, Misericordia nie zaprzestała swej działalności, lecz towarzyszyła potrzebującym pomocy swoją obecnością i podejmowanymi działaniami⁸.

Należący do bractwa cmentarz Soffiano pozostał otwarty. Dla zwiększenia bezpieczeństwa wyznaczono godziny przyjmowania zgłoszeń i dokumentów oraz ograniczono liczbę uczestników ceremonii pogrzebowych. Nie przerwano także pomocy pielęgnacyjnej w domach osób starszych i chorych (*mutature*). W tej kwestii nie brakowało dylematów i wątpliwości. Przychodzący z zewnątrz wolontariusze mogli zarażać wirusem domowników. Zastosowano zatem wszystkie możliwe środki ostrożności. Pamięć o towarzyszeniu chorym w czasach dawnych epidemii, dodawała odwagi 44 ochotnikom, którzy przez pierwsze trzy miesiące pandemii odwiedzili swych podopiecznych 229 razy (por. Novelli 2020, 28).

Podobnie kontynuowano działalność na polu pomocy żywnościowej, dostarczając niezbędne produkty najbiedniejszym. Ponieważ pandemia spowodowała nowe trudności ekonomiczne, przybywało osób chętnych, które zwracały się o ten rodzaj wsparcia. Odnotowano wzrost o blisko 1000 nowych osób ubiegających się o pomoc. Wolontariusze przygotowywali odpowiednie pakiety żywnościowe i dostarczali je potrzebującym. Dekrety państwowe nakazywały zamknięcie barów i sklepów spożywczych, stąd niektórzy sprzedawcy ofiarowali żywność archikonfraterni, aby rozdawała ją podopiecznym. Liczne instytucje i osoby prywatne spieszyły z pomocą finansową i rzeczową, aby wspierać dystrybucję żywności organizowaną przez Misericordię (por. Nanni 2020^l, 30–31).

Nieprzerwanie działały również ambulatoria bractwa. Przyjęto w nich bardzo restrykcyjne normy ostrożności przeciw rozprzestrzenianiu się wirusa, co pozwalało bezpiecznie udzielać pomocy medycznej. Od chwili wprowadzenia do obiegu antywirusowej szczepionki, podawano ją w przychodniach konfraterni. Zorganizowano także specjalny punkt konsultacyjny celem wsparcia psychicznego dla osób traumatycznie przeżywających doświadczenie pandemii.

⁸ Zwięzły opis aktywności archikonfraterni podczas pierwszej fali pandemii znajdziemy w raporcie: Nanni, Silvia. 2020b. La Misericordia al tempo del coronavirus. *San Sebastiano*, 3, 21. Przytoczone w dalszej części tekstu informacje pochodzą m.in. z tego raportu i następującej po nim kroniki fotograficznej (s. 22–32).

Do ich dyspozycji pozostawało siedmiu psychologów i psychoterapeutów służących profesjonalną pomocą (por. Nanni, Laszlo 2021, 14–15). Po raz kolejny nieoceniony okazał się transport medyczny. Karetki obsługiwały sytuacje nagłe i zwyczajne, pomagały w transporcie seniorów i noworodków. Specjalny ambulans, wyposażony w termo-kołyskę w szczycie pandemii 20 razy niósł pomoc niemowlętom. Osiem przypadków dotyczyło transportu z podejrzeniem infekcji covidowej (por. Traversi 2021, 30). Dorosłych pacjentów zarażonych wirusem przewożono między szpitalami regionalnymi, organizując dla nich miejsca leczenia. Tylko jednej nocy, 8 marca 2020 roku, w taką pomoc zaangażowanych było 9 karetek bractw miłosierdzia z całej Toskanii, wraz z 20 wolontariuszami, 7 pielęgniarkami i 3 lekarzami. Specjalny furgon-chłodnia służył także do przewozu medykamentów z centrali w Rzymie do tokańskich szpitali. Podczas walki z wirusem blisko 500 wolontariuszy, odzianych w kombinezony ochronne, rękawiczki i maseczki, wykazało się gotowością niesienia pomocy innym, ryzykując własnym zdrowiem i życiem. Podobne zaangażowanie przyniosła druga fala pandemii. W połowie października ponownie uruchomiono ambulans dla zakażonych, a dwie inne karetki wraz z personelem przeznaczono do przeprowadzania testów covidowych we florenckich szkołach. Pielęgniarki i wolontariusze archikonfraterni nie szczędzili swoich sił w codziennie podejmowanych obowiązkach. Ich odważna postawa dodawała otuchy mieszkańcom miasta i z pewnością była wyraźnym świadectwem dawanym *Ewangelią życia*.

Roztropna zapobiegliwość i podjęte na czas środki ostrożności, pozwoliły kontynuować opiekę nad osobami z ciężkimi dolegliwościami psychicznymi w *Villa Laura* i w *Villa Alessandro*. Starano się stopniowo nauczyć podopiecznych nowych zasad higieny i wytłumaczyć konieczność zawieszenia możliwości odwiedzin czy wyjazdów (por. Maccioni 2020, 36). W domu opieki dla seniorów *Il Bobolino* wprowadzono liczne ograniczenia swobody przemieszczania się, co w dużej mierze zmniejszyło liczbę infekcji, choć nie udało się ich zupełnie wyeliminować. Zawieszenie odwiedzin, izolacja i redukcja codziennych aktywności były niełatwym doświadczeniem dla seniorów, ale z drugiej strony pozwoliły odkryć na nowo wartość codziennych czynności i docenić bliskość rodziny czy przyjaciół (por. Brizzi 2020, 37). Gdy przez dłuższy czas odwiedziny najbliższych pozostawały niemożliwe, wolontariusze uczyli seniorów korzystania z nowych technologii komunikacyjnych, aby mogli spotykać się z rodziną czy znajomymi drogą łączy internetowych (por. Nanni 2021a, 37).

Pandemia koronawirusa, jakkolwiek przyniosła wiele negatywnych doświadczeń, śmiertelnych ofiar i trwających do dzisiaj konsekwencji zdrowotnych i społecznych, stała się także okazją do zmanifestowania się ludzkiej solidarności i wrażliwości na potrzeby bliźnich. Dla Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia była to kolejna odsłona zbiorowej mobilizacji na podobieństwo znanej z historii ofiarnej pomocy w trosce o ludzkie życie i zdrowie. Niech

podsumowaniem nakreślonych powyżej inicjatyw, wyrażających postulat Encykliki *Evangelium vitae*, że trzeba służyć każdemu życiu i we wszystkich jego fazach, będą wymowne słowa Silvii Nanni, autorki raportu z czasu pierwszej fali pandemii: „Zawsze byliśmy na posterunku w momentach, gdy Florencja i Florentczycy potrzebowali pomocy: od epidemii dżumy i cholery, po wojny i powódzie. W 2020 roku zostaliśmy wezwani, by stanąć do nowych zadań, i każdego dnia staraliśmy się jak najlepiej je wypełnić. Nie zatrzymaliśmy się, gdyż wymagały tego od nas nasza historia i rola, jaką pełnimy od 1244 roku. Służymy bliźniemu i będziemy to czynić zawsze” (Nanni 2020b, 21).

* * *

Wielowiekowa działalność charytatywna Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia potwierdza zapisane w Encyklice *Evangelium vitae* słowa, że dzieła tego typu zawsze budziły podziw i stanowiły świadectwo głębokiego poczucia odpowiedzialności. Działo się tak nie tylko w minionych stuleciach, ale dzieje się tak i współcześnie. Florentczycy są bardzo dumni z tego wyjątkowego bractwa, które dziś stanowi prężnie działającą organizację charytatywną, opartą w dużej części o zasady wolontariatu. Wielu mieszkańców Florencji ma wielopokoleniowe związki z archikonfraternią i na różne sposoby ją wspiera.

Zaprezentowana powyżej paleta działań służących zdrowiu i życiu ukazała, w jaki sposób Misericordia realizuje wyrażony w Encyklice *Evangelium vitae* postulat troski o życie każdego człowieka i na wszystkich jego etapach. Inspirowani Ewangelią wolontariusze i profesjonalści niosą pomoc każdemu, kto znajdzie się w sytuacji kryzysowej. Otaczają opieką dzieci, począwszy od noworodków, ratują ofiary wypadków, towarzyszą chorym, wspierają ubogich, niosą pomoc seniorom. Wykazują się odwagą i duchem ofiarności. Na szczególną uwagę zasługuje poświęcenie i podejmowane ryzyko w okresach dawnych epidemii i ostatniej pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Ochotnicy bractwa potwierdzają na licznych polach charytatywnej aktywności, że w centrum ich zainteresowania jest człowiek potrzebujący pomocy, a ich zadaniem ofiarna troska o ludzkie życie i zdrowie. Zgodnie z tradycją, wielu wolontariuszy pragnie pozostać anonimowymi dobroczyńcami, którzy spełniają swą misję dyskretnie i bez rozgłosu. Wierzą, że miłosierny Bóg, czyniąc ich narzędziami w Jego rękach, ostatecznie wynagrodzi każde uczynione dobro⁹.

⁹ Przekonanie to wyraża wciąż żywe pozdrowienie funkcjonujące wśród wierzących wolontariuszy: „Dio te ne renda merito” – „Niech Pan Bóg ci wynagrodzi”.

Bibliografia

- Affolter, Barbara Maria. 2017. „Dalla zana al carro lettiga”. W: *La carità a motore*, red. Silvia Nanni, 19–32. Firenze: Edizioni Clichy.
- Basetti Sani, Giovanguarberto. 2018. „Valori, principi cristiani e collaborazione: viva luce per il futuro della Misericordia”. *San Sebastiano*, 3: 24–25.
- Basetti Sani Vettori, Bernardo. 2024. „Chiude in positivo il 2023 della Misericordia: gettate le basi per guardare con fiducia al futuro”. *San Sebastiano*, 3: 24–27.
- Bianchi, Celestino. 1855. *La Compagnia della Misericordia di Firenze. Cenni storici*. Firenze: Tipografia Barbera, Bianchi e C.
- Brizzi, Elisabetta. 2020. „Un'estate diversa nella Residenza Il Bobolino”. *San Sebastiano*, 4: 37.
- Ceccherini, Andrea. 2010. „La Relazione del Provveditore”. *San Sebastiano*, 3: 22–29.
- Desperak, Iza. 2010. „Kościół, rodzina i prawa jednostki”. W: *Kościół, państwo i polityka płci*, red. Adam Ostolski, 100–113. Warszawa: Przedstawicielstwo Fundacji im. Heinricha Bölla w Polsce.
- Francesco. 2015. *Omelia del Santo Padre* (Firenze, 10.11.2015). Dostęp: 31.01.2025. https://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2015/documents/papa-francesco_20151110_omelia-firenze.html.
- Giovanni Paolo II. 1986. *Discorso agli ammalati e ai volontari* (Firenze, 19.10.1986). Dostęp: 15.01.2025. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1986/october/documents/hf_jp-ii_spe_19861019_ammalati-firenze.html.
- Istituto Nazionale di Statistica, Istituto Superiore di Sanità. *Impatto dell'epidemia covid-19 sulla mortalità totale della popolazione residente. Anni 2020–2021 e gennaio 2022*. Dostęp: 5.12.2025. https://www.istat.it/it/files/2022/03/Report_ISS_ISTAT_2022_tab3.pdf.
- Jan Paweł II. 1995. *Encyklika „Evangelium vitae”*.
- Librenti, Marco i Patrizia Lo Bue. 1986. „La donazione di sangue”. *San Sebastiano*, 1: 27–29.
- Lippi, Donatella. 2020. „Al «tempo del morbo»: Paure e risposte sanitarie nei secoli”. *San Sebastiano*, 3: 6–7.
- Maccioni, Laura. 2020. „Come è cambiata la nostra vita durante l'emergenza Coronavirus”. *San Sebastiano*, 4: 36.
- Macri, Alessandro. 2020. „Essere Misericordia nella prova più grande”. *San Sebastiano*, 3: 33.
- Marinai, Marcello. 2008. Adotta una famiglia. *San Sebastiano*, 1: 42.
- Misericordia di Firenze. 2025. *Attività Sacravita*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/Sacravita>.
- Misericordia di Firenze. 2025. *Centro Ascolto Antiusura*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/CentroAscolto>.
- Misericordia di Firenze. 2025. *Servizi alla famiglia*. Dostęp: 05.02.2025. <https://www.misericordia.firenze.it/Home/Consultorio>.
- Morini, Ugo (red.). 1940. *Documenti inediti o poco noti per la storia della Misericordia di Firenze (1240–1525)*. Firenze: Tipocalcografia classica.
- Moschella, Duccio. 2024. „Approvate le nuove Costituzioni dell'Arciconfraternita”. *San Sebastiano*, 3: 22–23.
- Nanni, Silvia. 2015. „Generazioni e culture a confronto”. *San Sebastiano*, 2: 37.
- Nanni, Silvia. 2016. „Essere «creativi» aiuta a stare bene con sé stessi e con gli altri”. *San Sebastiano*, 2, 37.
- Nanni, Silvia. 2017. *La carità a motore*. Firenze: Edizioni Clichy.
- Nanni, Silvia. 2017. „Nel mondo delle favole non esistono differenze di età”. *San Sebastiano*, 2: 37.
- Nanni, Silvia. 2018. „«Tante storie, la mia storia»: un nuovo progetto della memoria”. *San Sebastiano*, 1: 37.
- Nanni, Silvia. 2020a. „«Dare da mangiare agli affamati»: oggi più che mai la nostra missione”. *San Sebastiano*, 4: 30–31.

- Nanni, Silvia. 2020b. „La Misericordia al tempo del coronavirus”. *San Sebastiano*, 3: 21.
- Nanni, Silvia. 2021a. „Contro la distanza creata dal virus serena consapevolezza e tecnologia”. *San Sebastiano*, 1: 37.
- Nanni, Silvia. 2021b. „Superare i traumi della pandemia con la pet therapy”. *San Sebastiano*, 4: 34–35.
- Nanni, Silvia i Elisabetta Laszlo. 2021. „I risvolti psicologici dell’epidemia: dal lockdown alla seconda ondata”. *San Sebastiano*, 1: 14–15.
- Niccolai, Foresto. 2002. *La Misericordia di Firenze. Memorie, curiosità, tradizioni*, Sesto F.no-Osmannoro: Edizioni PLAN.
- Niccolai Foresto. 2005. „Dalle antiche pestilenze all’alluvione del 1966. Sette secoli di carità”. W: *Firenze, la Misericordia e la carità*, 17–20. Sesto F.no-Osmannoro: Edizioni PLAN.
- Niccolai, Foresto. 1977. „La Misericordia di Firenze. Sette secoli di carità cristiana (dalle pestilenze all’alluvione)”. *San Sebastiano*, 4, 31–35.
- Novelli, Oliviero. 2020. „Il servizio delle mutature el tempo del Coronavirus”. *San Sebastiano*, 4: 28.
- Olczyk, Maciej. 2012. *Etos chrześcijańskiego wolontariatu. Studium teologicznomoralne na przykładzie Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia*. Poznań: WT UAM.
- Olczyk, Maciej. 2020–2022. „Wolontariat opiekuńczy Florenckiej Archikonfraterni Miłosierdzia wobec osób w wieku senioralnym”. *Studia Bydgoskie*, 14: 81–92.
- Peruzzi, Riccardo. 2025. „Come e quando sono nati gli autisti volontari in Misericordia”. *San Sebastiano*, 1: 30.
- Rogai, Paolo. 2009. „Così la Misericordia aiuta chi non riesce a fare la spesa”. *San Sebastiano*, 4: 48.
- Torricelli, Cesare. „Storia della Misericordia dalle origini al 1940”. W: *La Misericordia di Firenze attraverso i secoli. Note storiche*, red. C. Torricelli, Mario Lopez Pegna, Mario Danti i Ottaviano Checcucci, 25–194. Firenze: Il Torchio.
- Traversi, Franco. 2021. „Il nostro servizio di trasporto Neonatale durante la pandemia”. *San Sebastiano*, 2: 30.
- Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze. 2011. *Bilancio sociale 2006/2010*, Firenze: Neropaco.
- Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze. 2013. *Gli Ambulatori della Misericordia di Firenze*. Firenze: C.G.E. Centro Grafici Editoriale.
- Venerabile Arciconfraternita della Misericordia di Firenze. 2024. *Costituzioni*. Firenze: Color Print snc.

MACIEJ OLCZYK – ks. prof. UAM, dr hab., prezbiter archidiecezji gnieźnieńskiej, pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Teologii Systematycznej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prowadzi badania w obszarze teologii moralnej. Autor publikacji z zakresu teologii moralnej fundamentalnej, antropologii teologicznej, teologii małżeństwa i rodziny, bioetyki oraz etyki seksualnej. W swoich pracach nawiązuje do aktualnych problemów społecznych, dylematów etycznych i zachodzących przemian obyczajowych.